

METODICKÝ LIST Z RUSÍNSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY
2. – 4. ROČNÍK ZŠ s RVJ a VRJ

Názov vyučovacieho projektu/metodického listu/uviedenie témy
Zvyky a tradície Vianoc Звыкы і традзііі Рождественных свят
Opis úlohy/zadanie
Termín realizácie: december 1. týždeň – oboznámenie žiakov s projektom, zadanie a vysvetlenie úloh, vyhľadávanie informácií 2. týždeň – rozhovor so žiakmi, kontrola plnenia úloh, usmernenie a spracovanie získaných poznatkov, napr. vo forme plagátov 3. týždeň – prezentácia získaných poznatkov, vyhodnotenie, vianočné vystúpenie
Podmienky realizácie úlohy
Pomôcky: počítače s pripojením na internet, tlačiareň, baliaci papier, fixky, lepidlo
Čo sa úlohou preverí/aké kompetencie preverujeme, overujeme
Kognitívny cieľ – prehľbovať a rozširovať poznatky o vianočných zvykoch a tradíciách svojich predkov. Afektívny cieľ – spolupracovať v skupine, komunikovať, tolerovať a prijímať iné názory. Prezentovať prácu skupiny, správne sa vyjadrovať. Hodnotiť svoju prácu a prácu iných. Psychomotorický cieľ – písomne spracovať poznatky do uceleného systému – plagátu.
Vyučovacie predmety, ktorých vzdelávacie štandardy sa plnia/prierezové témy
Mediálna výchova Vyučovaci predmet informatická výchova Výkonový štandard: Žiak dokáže vytvoriť jednoduchý multimedialny projekt (plagát). Osobnostný a sociálny rozvoj Vyučovaci predmet rusínsky jazyk a literatúra Výkonový štandard: Žiak vie pracovať ako aktívny člen skupiny a akceptuje pravidlá skupinovej práce. Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra Vyučovaci predmet vlastiveda Výkonový štandard: Žiak pozná a vie opísať zvyky a tradície svojho regiónu.

http://www.statpedu.sk/sites/default/files/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/rjl_nsv_2014.pdf

METODICKÝ LIST Z RUSÍNSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY

2. – 4. ROČNÍK ZŠ s RVJ a VRJ

PRACOVNÝ LIST

V rámci predmetu vlastiveda pri preberaní témy *Zvyky a tradície zimy* sa žiaci oboznámia so zvykmi a tradíciami Vianoc: Čo nesmie chýbať na Vianoce? Ako prebieha príprava Vianoc u nich doma? Ako a čím zdobia vianočný stromček? Kedy si rozbaľujú darčeky? Aké jedlá majú na štedrovečernom stole?...

Žiakov oboznámime s projektom *Рождественны свята*, v rámci ktorého budú hľadať, objavovať a pátrať po vianočných zvykoch, ktoré boli v minulosti typické pre Rusínov.

Žiakov rozdelíme do skupín po dvoch (troch) žiakoch, podľa počtu v triede. Každéj skupine pridáme aktivitu s konkrétnymi úlohami, ktoré spracujú písomne, napr. vo forme plagátu a budú prezentovať pred ostatnými žiakmi. Informácie môžu získavať prostredníctvom internetu, od rodičov/starých rodičov, z publikácií, na vyučovacích hodinách. Pred vypracovaním zadaných úloh si žiaci v jednotlivých skupinách rozdelia úlohy, napr. koordinátor, pracovník s informáciami, sekretár, pozorovateľ (hodnotiteľ).

Popis aktivít:

I. aktivita - 1. týždeň

Vyhľadávanie informácií (predmet: *vlastiveda, informatická výchova*)

1. skupina – Zvyky a tradície na Štedrý deň
2. skupina – Zvyky a tradície pri príprave štedrovečerného stola
3. skupina – Zvyky pri štedrovečernej večeri

Počas prípravy podkladov a zisťovania faktov, učiteľ žiakov priebežne kontroluje a pomáha im pri vyhľadávaní a triedení získaných informácií.

II. aktivita – 2. týždeň

Spracovanie získaných poznatkov (predmet: *výtvarná výchova*)

Pri vyhotovení plagátov so získanými informáciami učiteľ pomáha a usmerňuje žiakov pri práci.

III. aktivita – 3. týždeň

Prezentácia poznatkov, vyhodnotenie (predmet: *rusínsky jazyk a literatúra*)

Po vypracovaní zadaných úloh nasleduje prezentácia poznatkov medzi skupinami navzájom. V každej skupine si žiaci spomedzi seba vyberú toho, kto bude prezentovať ich prácu. Ostatní členovia ho môžu dopĺňať.

METODICKÝ LIST Z RUSÍNSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY

2. – 4. ROČNÍK ZŠ s RVJ a VRJ

1. skupina: На святы́й вечур ся ставало скоро рано, бо требало вшытко нарыхтовати на три дні свят: дрыва, кормиво про звірята, ґаздынї мусили наварити, бо на Рождество ся николи не варило. Такой з рана требало вшыткым повертати што мали пожычане, бо через свята не мало быти ніч пожычане. На святы́й вечур ся не ходило по хыжах, жебы сьме до дакого не занесли біду. Хлопи робили свою роботу по дворї, бабы варили їдло і прятали хыжу а діти парадилы стромик. Кідь мали в родинї жалобу, стромик ся не робив. Перед вечерєв ся ціла родина запаяла до корміня звірят, жебы ніч на господарствї не зістало тот вечур голодне.

Na Štedrý deň sa vstávalo skoro ráno, pretože bolo potrebné všetko nachystať na tri sviatočné dni: drevo, krmivo pre zvieratá, gazdiné museli navariť, pretože na Kristovo narodenie sa nikdy nevarilo. Hneď zrána bolo treba všetkým vrátiť to, čo mali požičané, pretože cez sviatky nemalo byť nič požičané. Na Štedrý večer sa nechodilo po domoch (návštevách), aby sme niekomu nedoniesli biedu. Chlapi robili svoje práce na dvore, ženy varili jedlo a upratovali domy a deti zdobili stromček. Keď mali v rodine smútok, stromček nezdobili. Pred večerou sa celá rodina zapájala do kŕmenia zvierat, aby nič na hospodárstve neostalo v tento večer hladné.

METODICKÝ LIST Z RUSÍNSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY
2. – 4. ROČNÍK ZŠ s RVJ a VRJ

2. skupina: Під стіл ся клала солома (бо Ісус Христос по народжіню був положений на соломі). Коло стола ся окрутив ланц, на котрім мали вшиткы цілу вечерю положены ноги (жебы ціла родина тримала доведна як тоты огнивка в ланці). Стіл ся прикрывав білым обрусом, під котрый ся давала на каждый кут стола даяка коруна і жменя пшениці (жебы у родині не хыбовав хліб і грошы). Серед стола ся ставляла посячена свічка, котра была захата до горнятка з пшеницѣв. На стіл ся клали вшиткы їдла, każde у своїй мисці. Родина їла зо сполочной мискы. На стіл ся обычайно клало холем 7 їдел: мід з хлібом і часнок, капуста, мачанка, пироги, бобалькы з маком, сливчанка, рыба, ябко. Цілый день ся постило а вшиткы їдла были пісны (без мяса). Нихто не ставав од стола. На стіл ся давала єдна ложка і танірь наведе, кібы ся заставив подорожний при хыжі.

Pod stôl sa kládla slama (lebo Ježiš Kristus bol po narodení položený na slamu). Okolo stola sa okrútila reťaz, na ktorej mali všetci počas večere položené nohy (aby celá rodina držala spolu ako oká na reťazi). Stôl sa prikryval bielym obrusom, pod ktorý sa dávali na každý roh mince a hrst' pšenice (aby v rodine nechýbal chlieb a peniaze). Uprostred stola sa dávala posvätená svieca, ktorá bola vložená do pohára so pšenicou. Na stôl sa obyčajne kládlo aspoň 7 jedál: med s chlebom a cesnak, kapusta, mačanka, pirohy, bobaľky s makom, slivčanka, ryba, jablko. Celý deň sa postilo a všetky jedlá boli pôstne (žiadne mäso). Nikto nevstával od stola. Na stôl sa dávala jedna lyžica a tanier navyše, keby sa zastavil nejaký pocestný.

METODICKÝ LIST Z RUSÍNSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY
2. – 4. ROČNÍK ZŠ s RVJ a VRJ

3. skupina: Вечур, як засвітила перша зізда на небі, розозвучали ся церьковны звоны – знак, же треба іти вечеряти. Ціла родина ся ішла мыти на ріни або гу студні. Каждый ся мыв з грошами, якы му дав до руки найстаршый член родини. Вшыткы приклякли на коліна а доведна ся помолили. Потім сіли ку столу. Найстарша баба робила каждому крестик з медом на чало (жебы був каждый такый солодкый як мід). Далє ся іло по стручку частку і розкроїло ся ябко на тілько фалатків, кілько людей вечеряло а єден фалаток до ведра про звірята. Каждый мусив зїсти з каждого їдла а газда з каждой мискы одобрав до ведра про звірята. По вечерї голова родини задула з верху свячену свічку (кідь ішов дым до горы або до того боку де было порожне місце, та буде добрі, кідь дым зашов ку дакотрому чоловіку за столом, тот ся правдіподобно другого святого вечера не дожыє). По вечерї ся вшытко із стола одложило на своє місце, бо то ся доїдало на Рождество. Приходжали віфлеємці і співали колядки. Потім вшыткы ішли до церьковли на Велике Повечеріє.

Večer, keď zasvietila prvá hviezda na nebi, rozozvučali sa zvony na cerkvi na znak, že treba ísť večerať. Celá rodina sa išla umyť k rieke alebo ku studni. Každý sa umýval s mincami, ktoré mu dal do ruky najstarší člen rodiny. Všetci pokľakli na kolená a spolu sa pomodlili. Potom si sadli ku stolu. Najstaršia žena urobila každému medom krížik na čelo (aby bol každý taký sladký ako med). Potom sa zjedlo po mesiačiku cesnaku a rozkrojilo sa jablko na toľko kúskov, koľko ľudí večeralo a jeden kúsok sa dal do vedra pre zvieratá. Každý musel jesť z každého jedla a gazda odobral z každej misky do vedra pre zvieratá. Po večeri hlava rodiny sfúkol svätenú sviecu (keď išiel dym hore, alebo do toho boku, kde bolo prázdne miesto, tak sa rodine bude dariť dobre, keď dym smeroval k niektorému človeku za stolom, ten sa pravdepodobne druhej svätej večere nedožije. Po večeri sa všetko zo stola odložilo na svoje miesto, lebo sa to dojedalo na Božie narodenie. Prichádzali koledníci a spievali koledy. Potom všetci išli do cerkvi na polnočnú omšu.

METODICKÝ LIST Z RUSÍNSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY
2. – 4. ROČNÍK ZŠ s RVJ a VRJ

IV. aktivita

Príprava vianočného vystúpenia *Вифлеемская игра* – Betlehemská hra (predmet: *hudobná výchova, rusínsky jazyk a literatúra*).

Na hodinách hudobnej výchovy a rusínskeho jazyka si spolu so žiakmi vyzdobíme vianočný stromček. Nacvičíme spev vybraných kolied s rytmickým a hudobným sprievodom a nacvičíme dramatizáciu rusínskej koledy. V rámci predmetu rusínsky jazyk a literatúra sa žiaci naučia jednoduché vinše.

V. aktivita

V popoludňajších hodinách zrealizujeme vianočné vystúpenie – pásmo *Вифлеемская игра* a spoločnú štedrú večeru s tradičnými rusínskymi jedlami.

Vyhodnotenie projektu:

Po ukončení projektu vyhodnotíme činnosť každej skupiny, žiakov pochválime za ich snahu a plagáty vystavíme.

Autor: Mgr. Monika Siriková

Recenzent: Mgr. Marek Gaj